

λεστίνοῦ, Βελεστίνοσ, Μουσαφκλή, Περσεφλή, Οὐσάρι, Σαρατζή. Οἱ κάτοικοι τῶν κωμῶν αὐτῶν συμποσοῦνται εἰς 3,250 κατοίκους Ἑλληνας καὶ 500 ὀθωμανούς.

Ὁ Βελεστίνοσ τὰ νῦν ἀποτελεῖ τὴν ἔδραν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν τοῦ ναχιγέ. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ 400 οἰκογενειῶν τουρκικῶν καὶ 25 ἑλληνικῶν, μετερχομένων τὴν γεωργίαν καὶ κηπουρίαν. Ἡ κωμόπολισ κεῖται ἐπὶ τερπνῆσ θέσεωσ· εἶνε δὲ κατὰφυτοσ καὶ καλλίρυτοσ, περισώζουσα πολυὰ ἐκ τῆσ ἀρχαίασ καλλονῆσ.

Πρὸσ Α. τοῦ Βελεστίνοῦ ὑπάρχει ἡ Ὑπέρεια κρήνη καλουμένη νῦν Κεφαλόβρυσον, τὴν ὀποίαν, λέγει ὁ Λεονάρδοσ, περικυκλοῦσι κυπάρισσοι, πλάτανοι, λευκαὶ καὶ ἐλαῖαι· σχηματίζει δὲ εἶδοσ λίμνησ· σήμερον ὁμοσ εὐρίσκειται εἰσ κακὴν κατάστασιν ἕνεκα τῆσ ἀκηδίασ τῶν οἰκούντων Ὀθωμανῶν.

Ἰδιαιτέρασ μνεῖασ πρέπει ν' ἀξιοθῆ τὸ τοπογραφικὸν σχέδιον τοῦ Ῥήγα. Ἐν τούτῳ ὁ Ῥήγασ σημειοῖ τὸ Χκλκιδώνιον ὄροσ πρὸσ Δ., ἀρχαῖον στάδιον λεγόμενον Ἀμυγδαλιαῖσ, ἐρείπια ναοῦ καὶ ἀγοράσ, ὀνομαζόμενα ἀλαυριά, τρόπκιον ἀρχαῖον εὐρισκόμενον ἐν τῷ γυναικωνίτῃ τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου, τὴν Ὑπέρειαν Κρήνην, ἀρχαιοτάτον ἡλιακὸν ὠρολόγιον, τὰ σπιτὰ τῶν βασιλέων, γέφυραν, ἐν ἧ καὶ μάρμαρον μέγα ἐνεπίγραφον, δάσοσ δρυῶν· σημειοῖ προσέτι τὰσ ὁδοὺσ πρὸσ τὰ Φάρσαλα, Βῶλον, καὶ Λάρισσαν, μύλουσ μὲ μαρμαρόκτιστα ὑδραγωγεία, τὰ τουρκικὰ καὶ χριστιανικὰ μνήματα, τὸ φρέαρ Ἀειράνι, ἐρείπιον εἰσ τὸν Σουγλον, τοὺσ ἐκατέρωθεν τῆσ κόμησ χειμάρρουσ, καὶ τὰ πρὸσ Ἀν. αὐτῶν περιβόλια, λατομεῖον ἐρυθρῶν μαρμάρων, τὴν δημόσιον ἀγοράν, Ἀγ. Παρασκευὴν, τζαμίον.

Πρὸ τοῦ 1821 ὁ Βελεστίνοσ εἶχε πλειοτέρασ οἰκίασ καὶ ἀκμὴν, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ὁμοσ ἐπανάστασιν ὑπέστη τὰσ καταστροφὰσ καὶ τὴν τύχην τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἐν αἷσ ἀνεπτύχθη φρόνημα ἐλευθερίασ καὶ αὐτονομίασ, σώζονται δ' ἔτι τὰ ἐρείπια τῶν καταστραφεισῶν οἰκιῶν. Ἐν τῇ περιφερείᾳ Βελεστίνοῦ παράγονται σίτοσ, λαχανικὰ, μέταξα καὶ ἡ κτηνοτροφία δ' ἐνταῦθα εἶναι ἀρκούντωσ ἀνεπτυγμένη. Καθ' ἐκάστην δὲ Παρασκευὴν τελεῖται ἐμπορικὴ πανήγυρισ, ἔνθα προσέρχονται καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τῆσ Θεσσαλίασ χάριν ἐμπορίασ.

Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Σχολεῖον ἐν Βελεστίνω δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' εἰσ Ἀγιον Γεώργιον, κόμην ἀπέχουσαν τοῦ Βελεστίνοῦ ἡμίσειαν ὠραν, καὶ ἔχουσαν 275 κατοίκουσ· ὁ Λεονάρδοσ ὀνομαζέει τὴν κόμην ταύτην μικράσ Φεράσ, θέλων νὰ συμβιβάσῃ τοὺσ λόγουσ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου γεωγραφοῦντοσ, ὡσ εἶπομεν ἐν ἀρχῇ, ὅτι ὑπάρχουσι δύο Φεράι.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ πάλισ Βελεστίνοσ, ἡ πατρίσ τοῦ ἀνδρὸσ ἐκείνου, ὅστισ πρῶτοσ διεχάρηεν ἐπὶ χάρτου τὰ ὄρια τῆσ μεγάλης Ἑλλάδοσ καὶ πρῶτοσ ἐμπνευσθεῖσ μετεχειρίσθη τὴν μαγικὴν τῆσ ποιήσεωσ γλώσσαν, ὅπωσ ἀναφλέξῃ εἰσ τὰ στήθη τοῦ Γένουσ τὸν ὑποκαίοντα σπινθῆρα τῆσ ἐλευθερίασ. Ἄν ἡ μεγαλόνοια τοῦ Κοραῆ καὶ μακρὰσ σειρὰσ πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν λογιῶν προητοίμασεν ὑπὸ τὸ πυκνὸν τῆσ δουλείασ σκότοσ τὰ ἐναύσματα τοῦ πυροῦ τῆσ ἑλληνικῆσ ἐλευθερίασ, ἡ φωνὴ τοῦ Ῥήγα,

ὡσ πότε καλληκάρια νὰ ζῶμεν ἴστα στενὰ
μονάλοι ἴσαν λιοντάρια ἴσταὶ βράχαισ, ἴστα βουνὰ,

ὡσ θεῖον κέλευσμα οὐρανόθεν καταρραγὲν καὶ ἀντηχῆσαν εἰσ δρυμοὺσ καὶ φάραγγασ, προῦκάλεσε τὴν ἀνάφλεξιν τῆσ πυρὰσ.

Ἄσ τιμῶμεν λοιπὸν καὶ μετὰ θρησκευτικῆσ ἀγάπησ ἄσ ἀγαπῶμεν τὸν μικρὸν καὶ ἀφανῆ τὰ νῦν Βελεστίνον, τὸν γεννήσαντα καὶ σπαργανῶσαντα τὸν πρωτοστάτην κήρυκα τῆσ ἑλληνικῆσ ἐλευθερίασ. Ὅπόταν δὲ, τοῦ χρόνου πληρωθέντοσ, ἐπὶ τῆσ γῆσ αὐτοῦ πνεύση ἀπὸ τῶν χιονοσκεπῶν τοῦ θεῖου Ὀλύμποῦ κορυφῶν ἡ δρασερὰ καὶ ζεῖδωροσ τῆσ ἐλευθερίασ αὐρα, ἄσ ἀνεγερθῆ ἐκεῖ ἐφ' ὑψηλοῦ στηλοβάτου ὁ ἀνδριάσ καὶ τὸ κενατάφιον τοῦ μεγάλου ἀνδρὸσ.

A. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ.

ΤΟ ΛΥΣΙΚΡΑΤΕΙΟΝ

Ὅπωσ ἐπὶ τῆσ Ἀκροπόλεωσ Ἀθηνῶν, ὡσ ἐλαφρὸν κόσμημα, μετὰ τὴν βαρεῖαν καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐντύπωσιν, ἦν ἐμπνέουσι τὰ λοιπὰ μνημεῖα, παρουσιάζεται τῷ κατερχομένῳ τὴν τῶν Προπυλαίων κλίμακα ὁ δίκην δακτυλιολίθου τὸν πολῦτιμον τῆσ Ἀκροπόλεωσ ἐπιστέφων δακτύλιον, ἅμα δὲ καὶ ὡσ ἐν μικρογραφίᾳ διασθθεῖσ τύποσ τοῦ Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, χαριέστατοσ τῆσ Νίκησ ναὸσ, οὕτωσ ἐν τῇ κάτω πόλει, ἀνάλογον αὐτῷ τό τε μέγεθοσ καὶ τὴν κομψότητα, ὑπερέχον δὲ κατὰ τὸν πλοῦτον σώζεται, ὡσ ἀντιπρόσωποσ τῆσ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀναπτύξεωσ τῆσ τέχνησ ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τοῦ Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ, μνημεῖον κομψοτάτον καὶ πλουσιώτατο κεκοσμημένον, ἐν ὀπισθοῦν καλλῆ καταστάσει, κατὰ τὴν Α. τῆσ Ἀκροπόλεωσ πλευρὰν, ἐγγύσ τοῦ θεάτροῦ τοῦ Διονύσου, τὸ γνωστὸν καὶ νῦν ἔτι ὑπὸ τὸ ὄνομα «Φανάρι τοῦ Διογένη ἢ Δημοσθένη» οὐ μόνον παρὰ τῷ χύδην λαῷ, ἀφελέστατα οὕτωσ αὐτὸ ἀποκαλοῦντι, ἀλλ', ἔστιν ὅτε, καὶ παρὰ λογιωτέροισ, τὰσ γενικὰσ μόνον ἐπὶ τὸ κανονικώτερον διορθοῦσιν.

Ὁ Σπον λέγει ὅτι ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη τῷ μνημεῖῳ ἐκ τοῦ ἐπιστεγείου κοσμήματοσ, λύχνῳ τριμύζῳ, κατ' αὐτὸν, παρεμφεροῦσ· τὸ

βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἐπεκράτησεν αὕτη ἐκ τοῦ ὄλου ἐξωτερικοῦ σχήματος τοῦ μνημείου, ὅπερ συνδυασθὲν μετὰ τῆς περὶ τοῦ λύχου τοῦ Διογένηος παραδόσεως, παρεβλήθη πρὸς τοῦτον καὶ τῷ φιλοσόφῳ ἀπεδόθη. Ἐκτὸς ὅμως τῆς ὀνομασίας ταύτης φέρει καὶ τὸ τοῦ Δημοσθένους ὄνομα, σπανιώτερον καλούμενον «Φανάρι (σπανιώτατα δὲ, παρά τισι τῶν περιηγητῶν, Παλάτι) τοῦ Δημοσθένη»· οὕτως ὀνομάζει αὐτὸ ἀνώνυμός τις, παρὰ Laborde, ἀπὸ τοῦ 1460 ἕδῃ ὁ δὲ τὸ 1672 σύντομον περιγραφὴν τῶν Ἀθηνῶν γράψας Babin ἀναφέρει παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ Δημοσθένης ξυρισθεὶς τὴν κόμην καὶ τὸ γένειον ἐνεκλείσθη ἐκεῖ καὶ ἐμελέτα· συναισθανόμενος ὅμως ὁ Babin, ὅτι ὁ ῥήτωρ, ὡς ἐν φυλακῇ ἐκεῖ κεκλεισμένος, ἠδύνατο νὰ πάθῃ ἐξ ἀσφυξίας ἐν οὕτῳ στενῷ χώρῳ, θέλων ὅμως συνάμα νὰ οἰκονομήσῃ τὸ πρᾶγμα ἄνευ ἀλλοιώσεως τοῦ παραδεδωμένου, προστίθησιν ὅτι εἶχε καὶ ἄλλας αἰθούσας καὶ δωμάτια πλησίον, τὰ ὁποῖα κατακαέντα ἔδωσαν τὸ μέλαν χρῶμα, τὸ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν μαρμάρων τότε ὑπάρχον. Ἄλλ' ἐπειδὴ βλέπει ὅτι ἡ γνώμη του αὕτη, μὲ ὅλην τὴν λεπτότητα αὐτῆς, δὲν ἀρκεῖ εἰς ἐξήγησιν τοῦ σκοποῦ τῆς ιδιορρύθμου οἰκοδομῆς, τροποποιεῖ αὐτὴν, μὴ ἀφιστάμενος ὅμως τῆς ἰδέας τῆς ἐπ' αὐτοῦ δικαιοδοσίας τοῦ ῥήτορος, λέγων ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ ἐχρησίμευε τῷ Δημοσθένει ὡς ναὸς, ἐν ᾧ ἐλάτρευε τὰ εἰδῶλα τῶν θεῶν του, οἱ δὲ πρὸ τῶν θεῶν τούτων καιόμενοι λύχοι παρέσχον τὸ ὄνομα εἰς τὸ μνημεῖον καὶ ἡ ἀτμίς αὐτῶν μέλαν αὐτὸ κατέστησεν.

Ἀφίνοντες τὰς παραδοξολογίας ταύτας, λέγομεν, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μνημεῖον, προδήλως, οὔτε ναὸς εἶνε, οὔτε ὡς οἴκημα ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ, οὐδεμίαν πρόσθεσιν ἔχον, ὑψηλὸν δὲ τὸ κρηπίδωμα, τὸ δὲ κύριον μέρος πάντοθεν ὑπὸ πλακῶν φρασσόμενον· εἰς οὐδένα ἐπομένως, ὡς ἐκ τούτου, προσίτον, ἀπλῶς ἀντὶ στήλης κείται, οἷας τὸ πάλαι ἵδρουν ἢ ἐπὶ τάφων, τὰς νεκρικὰς καλουμένας καὶ ὑδρίαν ἀνεχούσας ἢ εἰς ἀνάμνησιν συμβεβηκότος τινός, τὰς ἀναθηματικὰς καλουμένας, ὡς βατταζούσας ἀνάθημά τι· δύναται δὲ, ὡς ἐκ τοῦ περιφεροῦς αὐτοῦ σχήματος, νὰ ἀναχθῇ εἰς τοὺς περιφερεῖς ναοὺς, οὓς τόσον ἠγάπησαν βραδύτερον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τῶν ὁποίων ὑπόδειγμα ὁ ἐν Tivoli σωζόμενος ναὸς τῆς Ἑστίας, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι, ἕνεκα τοῦ σκοποῦ δι' ἣν ἱδρύθη, δὲν εἶχεν ἐλεύθερον περιστύλιον, ἀλλ' ἡμικίονας κατὰ τὰς ἄρμογάς τῶν φρασσουσῶν αὐτὸ πλακῶν.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀναθηματικῶν καὶ ἰδιαίτερον εἰς τὸ εἶδος τῶν χορηγικῶν ἀνηκόν, ἐχρησίμευεν, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἀντὶ ἀπλῆς στήλης εἰς ὑποβάστασιν τρίποδος χαλκοῦ, χο-

ρηγικοῦ καλουμένου, ὡς λαμβανόμενου εἰς νίκην ἐπὶ χορηγία.

Κατὰ τὰς μεγάλας δηλ. τῶν Ἀθηναίων ἑορτὰς καὶ ἰδίᾳ ἐν τοῖς Διονυσίοις, ἐκάστη τῶν δέκα φυλῶν ὑπεχρεοῦτο νὰ λάβῃ μέρος διὰ τινος ἐκ τῶν παρ' αὐτῇ πλουσιωτέρων πολιτῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκλεγομένου, ὅστις ἔπρεπε νὰ δαπανῆσῃ ὑπὲρ τῆς ὅσον οἶόν τε εὐπρεποῦς παραστάσεως τῆς φυλῆς ἐν τῇ ἑορτῇ· οὗτος ἔπρεπε νὰ φροντίσῃ, ἀρωγὸν ἔχων τὴν πόλιν καὶ τὸν θεατρῶν, περὶ τοῦ ἀριζούντος καταρτισμοῦ τοῦ ἐκ παιδῶν ἢ ἀνδρῶν χοροῦ, ὅστις ἔπρεπε νὰ ψάλλῃ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως ὀριζομένου δράματος, περὶ τῆς καταλήλου ἐκγυμνάσεως τοῦ χοροῦ τούτου ὑπὸ ἐμπίρου διδασκάλου, περὶ ἐπιτηδείου αὐλητοῦ, περὶ ἐνδυμασίας καὶ περὶ διατροφῆς τῶν ἀποτελούντων τὸν χορὸν προσώπων, ἐρ' ὅσον διήρκει ἡ ἐκγύμνασις· ἡ δαπάνη εἰς ἣν ὑπεβάλλετο ὁ τὸν χορὸν καταρτίζων χορηγία ἐκαλεῖτο, αὐτὸς δὲ χορηγός. Ἐν ἐλλείψει χορηγῶν ὁ δῆμος ἀνελάμβανε τὴν δαπάνην, αὐτὸς χορηγῶν, ὡς πολλαὶ χορηγικῶν μνημείων ἐπιγραφαὶ δεικνύουσιν, ὧν τινες καὶ ἐν ταῖς νῦν πρὸς Ν. τῆς Ἀκροπόλεως ἐνεργουμέναις ἀνασκαφαῖς ἀνευρέθησαν. Ἐννοεῖται ὅτι ἕκαστος τῶν χορηγῶν φιλοτιμούμενος νὰ ἀναδείξῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν ἐκλέξασαν φυλὴν ἡμιλλᾶτο νὰ ὑπερβάλλῃ τοὺς λοιποὺς κατὰ τε τὴν τελειοτέραν καὶ ὑπὸ ἐμπειρότερον διδάσκαλον ἐξάσκησιν τοῦ χοροῦ, τὴν πλουσιωτέραν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν μείζονα καὶ ἐλευθεριωτέραν ἐν γένει δαπάνην. Ὁ χορηγός, ὁ λαμπρότερον τὰ τοῦ χοροῦ παρασκευάσας καὶ μείζονα πρὸς τοῦτο καταβαλὼν φροντίδα, ἔθεωρεῖτο νικητῆς, ἅμα δὲ καὶ ἡ φυλὴ, ἥς ἀντιπρόσωπος εἰς τὸν δημόσιον τοῦτον ἀγῶνα κατήρχετο· «καὶ τὸ νικητήριον ἐν Διονύσου τρίπους», κατὰ τὸν Ἀθηναῖον· ὁ τρίπους οὗτος ἦτο χαλκός, ὁ χορηγικὸς καλούμενος, ὃν ὁ νικητῆς ἰδίᾳ δαπάνῃ ἔπρεπε νὰ ἱδρῦσῃ εἰς δημόσιόν τι μέρος ἐπὶ μνημείῳ θεῷ τινι ἀφιερωμένου, δικαιωνίζων τοιοῦτοτρόπως τὴν εὐγενῆ ἀμιλλαν εἰς ἣν ὑπεβάλλετο δαπανῶν ἀφειδέστατα καὶ μυρίους ὑφιστάμενος κόπους χάριν ἑνὸς τρίποδος, καὶ τούτου χαλκοῦ, ὅστις καὶ πάλιν κτῆμα τῆς πόλεως καθίστατο, ὡς δειγματομαλφόμενον τῆς ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐνοικοῦσας ἀγάπης πρὸς τὰς τέχνας, ἃς τόσον ἀρμονικῶς ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ διὰ τῶν ἑορτῶν αὐτῶν συνέδενον καὶ ἀνέπευσσον, καὶ διὰ τῶν ὁποίων τοσαύτην δόξαν περιεβλήθησαν αἱ ὄρχαιαι Ἀθηναῖαι ἐν τῇ ὑπερηφάνῳ ἐπιδείξει τοῦ χαρμωσύνου καὶ ἑορταστικοῦ τῶν στιλβόντων οἰκοδομημάτων χιτῶνος, οὗ καὶ αὐτὰ τὰ ὑπὸ τὰ χρώματα τοσοῦτων αἰῶνων καὶ

1. Ἡ συνήθεια τῆς διὰ τρίποδων ἀμοιβῆς τῶν ἐν ἀγῶνι νικούντων εἶνε παλαιωτάτη παρ' Ἑλλησι.

τὰς τόσας καταστροφὰς διασωθέντα μέχρις ἰσχυρῶν πολυτίμα βράχη τὸν θαυμασμὸν τῶν νεωτέρων διεγείρουσιν, εὐγλωττότατα τὴν φιλοπαλίαν καὶ τὸν πρὸς τὰ καλὰ ζῆλον τῶν Ἀθηναίων διατρανοῦντα.

Εἶπομεν ὅτι τοὺς τρίποδας οἱ χορηγοὶ ἱδρουν δημοσίον τι μέρος· τοῦτο ἔκειτο ἐγγὺς τοῦ ἁγίου, ὅπου καὶ τὴν σήμερον εὐρέθησαν τὰ περισσότερα τῶν τοιοῦτου εἶδους μνημείων λείονα, καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου εἰς τοῦτο ὁδοῦ, ἣτις ἔνεκα τούτου καὶ Τρίποδες, καὶ Πανυσανίαν, ἐκαλεῖτο : « Ἔστι δὲ ὁδὸς ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου καλουμένη Τρίποδες »· προσηγορίῳ δὲ Πανυσανίας ἀναφέρει καὶ τὸν λόγον τῆς κατ' αὐτῆς ὀνομασίας τοῦ μέρους ἐκείνου, ὡς ἐστὶν : « Ἀφ' οὗ δὲ καλοῦσι τὸ χωρίον, ναοὶ θεῶν ἐπὶ τούτῳ μεγάλοι, καὶ σφισιν ἐφεισθήκασιν τρίποδες χαλκοῖ μὲν, μνήμης δὲ ἄξια μάλιστα κριτέλλοντες εἰργασμένα. » Ἐν τῇ ἀφηγήσει αὐτῇ τοῦ Πανυσανίου τινὲς, τὴν γνώμην ἔχοντες ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο μνημεῖον ἦτο ναὸς καὶ ἄλλοι ναοὶ ἐπὶ τούτῳ, ἵκοντες νὰ συμβιβάσωσι τὴν γνώμην τῶν ταύτων πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Πανυσανίου λεγόμενα, προσέειπον ἄρνησιν πρὸ τῆς λέξεως μεγάλοι· νομίζομεν ὅμως ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη εἶνε ὅλως ἀκριβὴς, ὡς δυναμένου τοῦ χωρίου νὰ ἐρηνησθῆ καὶ ὅπως παρὰ Πανυσανίαν κεῖται· ὁ Πανυσανίας δηλ. λέγων ὅτι ὑπῆρχον ναοὶ καὶ ναοὶ μεγάλοι κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, δὲν ἀποκλείει τὸν ὑπαρξῖν μνημείων διαφόρου σχήματος καὶ μικροτέρων, ἀλλ' ἀπλῶς, ὡς ἐνίοτε συνειθίζει, ἐν ἠθέλησεν νὰ εἰσέλθῃ εἰς λεπτομερείας, ἀρκεῖν εἰς μόνον εἰς τὸ νὰ ἀναφέρῃ ὅτι τὰ κυριώτερα τῶν τοιοῦτου εἶδους μνημείων ἦσαν ναοὶ μεγάλοι, ὅπερ ἄλλως πιστοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Πανυσανίου, ὅστις ἀναφέρει ὅτι ὑπὸ Νικίου ἐκείνου « ἐ τοῖς χορηγικοῖς τρίποσιν ὑποκειμένους Διονύσου ναὸς », καὶ ὅστις, δικαιολογῶν τοὺς ἄλλοις τρίποδας καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ναοῦ ἐν αὐτῷ ὑποδηλῶν, προστίθησιν : « ἐνίκησε γὰρ ἄλλας χορηγίας. » Ἐκ τούτων ἀρκούντως, νομίζομεν, καταδεικνύεται ἡ ὑπαρξίς καὶ ἄλλων μνημείων ποικίλων τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα (τὴν δὲ διακόσμησιν ἀναλόγων, ἐννοεῖται, πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν φιλοκαλίαν τοῦ χορηγοῦ) ναομόρφων δηλ. εἰς θεὸν δέ τινα, ἕως ἀφιερωμένων, οἷον τὸ περιγραφόμενον, ἢ εἰς εἰδὴ στήλης οἷα τὰ εὐθὺς πρὸ τοῦ Ν. τείνου τῆς Ἀκροπόλεως ἰστάμενα, κ.τ.τ.

Ὅρισαντες τὸν σκοπὸν τοῦ μνημείου, χωροῦντες ἤδη ἐπὶ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ τὴν τεχνικὴν. Εἰς τὰ τοῦ Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ ἀναγόμενον, εἶνε, οὐχὶ μόνον τῶν ναῶν εἶδος, ὡς θέλει ὑπὸ δὲ Breton, ἀλλὰ ψευδοπεριπτότερον ἐξαστύλου· τὸ ὅλον σύγκειται ἐκ δύο διὰ τοῦ σχήματος διακεκριμένων μερῶν, τοῦ μὲν τετραγώνου ἐφηρμοσμένου ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ κρηπιδώμα-

τος, τοῦ δὲ περιφεροῦς ἐπὶ τοῦ κυρίου μέρους τῆς οἰκοδομῆς. Το κρηπιδώμα ἔχει βάσιν καὶ σῶμα ἐκ πωρίνου τοῦ Πειραιῶς λίθου, γείσον δ' ἐκ λίθου Ἰμμηττείου (ἐσφαλμένως δ' ἀναφέρεται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γ. Παπαδοπούλου γενομένη περιγραφῇ τοῦ μνημείου ὅτι τὸ κρηπιδώμα ὁλόκληρον σύγκειται ἐκ λίθου Ἰμμηττείου). Ἡ βάσις ἢ ὁ πούς τοῦ κρηπιδώματος σύγκειται ἐκ τεσσάρων δόμων (καὶ οὐχὶ τριῶν, ὡς ὁ Breton λέγει), ἐν εἴδει ἀναβαθμῶν μονοπλίνθων, στενουμένων διαδοχικῶς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ φερόντων κάτω περὶ τὰς ἀρμογὰς ἐγγλυφὴν ταινιώδη. Τὸ σῶμα ἔχει τοὺς δόμους πλατυτέρους ἐπίσης κατὰ τὸ κάτω μέρος ὑπὸ ταινιώδους ἐγγλυφῆς περιθεομένου, (οὐχὶ δὲ καὶ τὰς πλίνθους ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἐγγλυφῆς διακρινομένης, ὡς ὁ Παπαδόπουλος λέγει), ἀλλ' ἀπλῶς διὰ λειοτέρας περὶ τὰς ἀρμογὰς ἐργασίας. Τὸ γείσον, ἐρχόμενον μετὰ ταινίαν πλατεῖαν, συμφυῆ αὐτῷ, εὐθὺς δ' ὑπὲρ τὸν ἀνώτερον τοῦ κρηπιδώματος δόμον κειμένην, ἀντιτίθεται διὰ τοῦ κυανολεύκου χρώματος τοῦ μαρμάρου τοῦ Ἰμμηττοῦ πρὸς τὴν χροίαν τοῦ λοιποῦ κρηπιδώματος, καὶ ἀποτελεῖ μετάβασιν εἰς τὸ λευκὸν τοῦ λοιποῦ μνημείου μάρμαρον, τὸ χρώμασι, βεβαίως, τὸ πάλαι διηνησιμένον. Τὸ ὅλον κρηπιδώμα ὑπέστη πολλὰς βλάβας, διὸ καὶ παντοιοτρόπως συνεπληρώθη· τοῦ γείσου αὐτοῦ μόνον ἡ Ν. Α. γωνία εἶνε ἀρχαία, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἀπομίμησιν ταύτης, οὐχὶ δὲ καὶ μετὰ τῆς δεούσης ἀκριβείας, συνεπληρώθησαν· τῆς δὲ βάσεως ἢ τοῦ ποδὸς τοῦ κρηπιδώματος τρεῖς μὲν ἀναβαθμοὶ εἶνε κεχωσμένοι, μόνος δ' ὁ τέταρτος φαίνεται.

Ἐπὶ τοῦ κρηπιδώματος τούτου ἔρχεται τὸ περιφερὲς μνημεῖον, φέρον ὅλα τὰ τοῦ ναοῦ συστατικά· ἡ κρηπίς αὐτοῦ σύγκειται ἐκ δύο περιφερῶν ἀναβαθμῶν τοῦ αὐτοῦ ὕψους καὶ τρίτου πολὺ ταπεινοτέρου, ὡς στυλοβάτου χρησιμεύοντος καὶ ἀστραγάλῳ καὶ κυματίῳ κοσμουμένου· ἐξ σφηνοειδῆ τεμάχια ἀποτελοῦσι τὴν κρηπίδα, ἐπὶ ἐκάστου τῶν ὁποίων καὶ οἱ τρεῖς ἀναβαθμοὶ εἰσὶν ἀποτετυπωμένοι. Ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου ὀρθοῦνται ἐξ ἡμικίονες, εἰς τὸ μέσον ἐκάστου τμήματος τῆς κρηπίδος, ἡμικίονες Κορινθιακοί, ὧν τὰ μεταστάλια φράσσονται ὑπὸ πλακῶν καμπύλων, μονολίθων, κάτωθεν τοῦ κιονοκράνου ἀρχομένων καὶ ταινία τὰ ἄνω κοσμουμένων· τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ κιονοκράνου μετὰ τοῦ ἐπιστυλίου μέρος φράσσεται ὑπὸ πλακῶν μικροτέρων, αἵτινες ἐκοσμοῦντο ὑπὸ ἀναγλύφων παραστάσεων τριπόδων ὠτεινῶν, δύο εἰς ἕκαστον μεταστάλιον.

Αἱ βάσεις τῶν κίωνων ἀπλοῦσταται, ἄνευ τῆς συνήθους εἰς τὸν Κορινθιακὸν ῥυθμὸν τετραγώνου πλίνθου, τὰ σώματα μὲν ὀλίγα, αἱ ῥαβδώσεις λήγουσιν εἰς φύλλα πρὸς τὰ ἔξω κλίνοντα, μεθ' ἃ ἔπεται ἐγγεγλυμμένη ταινία, ὡς μετα-

βατικὸν ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς τὸ κιονόκρανον μέλος ἀντι τοῦ εἰς ἄλλους κίονας ἐξέχοντος ἀστραγάλου· τὸ κιονόκρανον ἀναπτύσσεται κανονικῶς, ἔχει δηλ. τὸν κάλαθόν του καὶ τὰς δύο σειρὰς τῶν φύλλων ἐξ ὧν ἀνέρχονται οἱ καυλοί· ἀλλ' ἡ πρώτη σειρὰ δὲν παριστάνει πλέον φύλλα ἀκάνθου ἀλλὰ στενώτερα τινὰ ἀρχιτεκτονικὰ, ὅμοια τοῖς τέρμασι τῶν ῥαχιδώσεων, ὧν τὰ μεταξὺ κοσμοῦνται ὑπὸ λογχοειδῶν τινῶν σωμάτων· μόνη δ' ἡ δευτέρα σειρὰ ἀπεικονίζει φύλλα ἀκάνθου, καὶ κοσμεῖται ὑπὸ ὠραίων ῥοδάκων ἐκεῖ ἔνθα τὰ φύλλα συνέρχονται· κατὰ τὰ λοιπὰ κανονικῶς εἰργασμένον τὸ κιονόκρανον, παρουσιάζει ἰδιοτροπίαν τινὰ περὶ τὴν ἐργασίαν καθ' ὅλου, δὲν ἔχει δηλ. τὸ τετολυμένον καὶ ἰσχυρὸν εἰς τὰ μέρη αὐτοῦ, τοὺς καυλοὺς, τὰς ἔλικας καὶ τὰ φύλλα, ἀλλὰ μᾶλλον φαίνονται ταῦτα μετὰ τινος λεπτότητος καὶ μιλακρότητος, τῷ Ἰωνικῷ ῥυθμῷ ἰδιαζούσης, εἰργασμένα.

Τὸ ἐπιστυλίον μετὰ τῆς ζωοφόρου εἶνε μονόλιθα, καὶλα δ' ἐν εἶδει σφράνου, ἐπὶ τῶν κίωνων ἐπικαθημένου, καὶ κανονικῶς, σύμφωνα δηλ. πρὸς τὸν ῥυθμὸν, διηρημένα. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως τοῦ ἐπιστυλίου, ἦτις πάντοτε ἐν τοῖς ἀρχαίοις ναοῖς καὶ ταῖς ναομόρφοις οἰκοδομαῖς εἶνε ἡ κυριωτέρα, ὑπάρχει ἐπιγραφή, καὶ τὰς τρεῖς τοῦ ἐπιστυλίου ταινίας κατέχουσα, καὶ δηλοῦσα τὸν βραχθυθέντα χορηγόν, τὸν δῆμον ἐξ οὗ κατήγετο, τὴν φυλὴν εἰς ἣν ἀνήκε, τὸ εἶδος τοῦ χοροῦ ᾧ ἡ φυλὴ ἐνίκησε, τὸν αὐλητὴν, τὸν τοῦ χοροῦ διδάσκαλον καὶ ἐν τέλει τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐνίκησε, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχοντος. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς·

Λυσικράτης Λυσιθείδου Κικωννεὺς ἐχορήγει,
Ἄκαμαντι παιδῶν ἐνίκας, Θεῶν ἠέλει,
Λυσιάδης Ἀθηναῖος ἐδίδασκεν, Εὐαίνετος ἤρχε.

Γνωστὸν εἶνε ὅτι ὁ ἐν ταύτῃ ἀναφερόμενος Εὐαίνετος ἤρξε τὸ 335 π. Χ. Ὡστε τὸ μνημεῖον ἀνηγέρθη μετὰ ἐν ἡ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς νίκης, 334 δηλ. ἢ 333 π. Χ., ἦτοι ἐπὶ τῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐποχῆς, καθ' ὃν χρόνον ἀνέλαβέ πως ἡ ἀπὸ τῆς πτώσεως τῶν Ἀθηνῶν, ἂν οὐχὶ ἐξαφανισθεῖσα, τοῦλάχιστον ἐκπεσοῦσα τῆς προτέρας ἀξίας τέχνη, καὶ διὰ τῆς προστασίας τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλίππου ἀριστουργήματα ἐφάμιλλα τοῖς προγενεστέροις παραγαγούσα.

Ἐπὶ τῆς ζωοφόρου, τῆς δολοκλήρον τὸ μνημεῖον ἐν συνεχεῖ ταινίᾳ περιθεούσης, εἰκονίζεται ἐν μορφαῖς τριάκοντα σχετικῶν τι πρὸς τὴν ἑορτὴν ἐν ἣ ὁ Λυσικράτης ἐνίκησεν, ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸ ποίημα, ὅπερ ὁ ἐκ παιδῶν χορὸς ἔψαλε· δυνατὸν ὅμως νὰ ἀναφέρηται καὶ εἰς μόνην τὴν ἰδέαν τῆς εἰς τὸν Διόνυσον ἀφιερώσεως τοῦ μνημείου. Ἡ παράστασις ἐλήφθη ἐκ τοῦ κύκλου τῶν Διονυσιακῶν μύθων καὶ εἶνε ὁ μύ-

θος τῆς μεταμορφώσεως τῶν Τυρρηνῶν πειρατῶν εἰς δελφίνας, ὃν ὁ Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ του ἀναφέρει, λέγων: «βουλόμενος δὲ (ἐνν. ὁ Διόνυσος) ἀπὸ τῆς Ἰκαρίας εἰς τὴν Νάξον διακομισθῆναι, Τυρρηνῶν ληστρικὴν ἐμισθώσατο τριήρη· οἱ δὲ αὐτὸν ἐνθέμενοι, Νάξον μὲν παρέπλεον, ἠπεύγοντο δὲ εἰς Ἀσίαν ἀπεμπολήσοντες· ὁ δὲ τὸν μὲν ἴστων καὶ τὰς κόπας ἐποίησεν ὄφεις, τὸ δὲ σκάφος ἔπλησε κισσοῦ καὶ βοῆς αὐλῶν. Οἱ δὲ ἐμμανεῖς γενόμενοι κατὰ τῆς θαλάσσης ἔφυγον καὶ ἐγένοντο δελφίνες.» Ὁ Νόννος ἐν τοῖς Διονυσιακοῖς του λέγει ὅτι καὶ οἱ κάλωες, ἦτοι τὰ σχοινία, εἰς ὄφεις μετεβλήθησαν·

Μακεδανοὶ δὲ κάλωες, ἐχιδνατοὶ πέλον ὄλοιο
Ἐμπνοα μορφωθέντες εἰς ἀγκύλα νῶτα δρακόντων.

Καὶ ὁ Λουκιανὸς, ἐν τοῖς Ἐναλίοις διαλόγοις, τὸν μῦθον τοῦτον ὑπαινισσόμενος λέγει, ὅτι καταναυμαχῆσας ὁ Διόνυσος τοὺτους μετέβαλεν εἰς δελφίνας, καὶ παρ' Ὀβιδίῳ ἐν τῇ θαλάσῃ ἡ σκηνῇ, ἐπὶ δὲ τῆς παραστάσεως τῆς ζωοφόρου, ἐπὶ τῆς παραλίας· τοῦτο ἐγένετο, νομίζομεν, χάριν τῆς τεχνικῆς οἰκονομίας. Τινὲς, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτος ὁ Fr. Vernon, ὁ τὸ μνημεῖον ναὸν Ἡρακλέους ὑπολαμβάνον, λέγουσιν ὅτι ἡ ζωοφόρος παριστάνει Ἡρακλέους ἄθλους. Προφανέστατα ὅμως ἡ σκηνῇ, ὡς εἴπομεν ἤδη, εἶνε Βακχικὴ ἐν μεγίστῃ ἀρμονίᾳ καὶ συμμετρίᾳ περὶ τι κέντρον ἐξελισσομένη, τὸ κέντρον δὲ τοῦτο εἶνε ὁ Διόνυσος, ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τῆς Α. προσόψεως ἀπεικονισθεὶς ὡς νέος τρυφερὸς ἐπὶ βράχου, τῷ ἱματίῳ κεκαλυμμένον, ἐν ἡσυχίᾳ καθήμενος, ταινίᾳ τὴν κεφαλὴν ἀναδεδεμένον, φιάλην ἔχων ἐν τῇ ἀριστερᾷ, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸν πρὸ αὐτοῦ λέοντα θωπεύον. Ὁ Διόνυσος, συνήθως, πωγωνίας ὑπὸ τῆς τέχνης παρίσταται καὶ ἐνδεδυμένος· ἡ ἐπίδειξις ὅμως τοῦ τρυφεροῦ σωματικοῦ κάλλους καὶ τοῦ γυμνοῦ νεανικοῦ σώματος, τὸ μαλακὸν τῶν γραμμῶν τοῦ περιγράμματος καὶ ἡ καθ' ὅλου νεανικὴ τοῦ Διονύσου παράστασις ἀνήκει εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐξ οὗ ἐξῆλθον, ὡς εἶδομεν, καὶ τὰ ἀνάγλυφα τοῦ θωρακείου τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης· εὐκινήσιαι σώματος καὶ λαγρότης, ἀνάλογοι τῷ ῥυθμῷ, ὃν διακοσμοῦσιν, ἅμα δὲ καὶ ἡ παρατηρούμενη ἐν τῇ συνθέσει συμμετρία, μετὰ μαθηματικῆς σχεδὸν ἀκριβείας τηρουμένη, ὁ συνδυασμὸς τοῦ ὀρηκτικοῦ ἐν ταῖς κινήσεσι μετὰ τῆς ἀταράχου ἡρεμίας εἰς βαθμὸν ἀρμόζοντα καὶ τὸ εὐγενὲς ἐν τῇ τῶν Σατύρων παραστάσει, ὑποδεικνύουσι τὸν τεχνίτην εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ὁποίου ὀφείλονται τὰ ἔργα ταῦτα· ὁ τεχνίτης οὗτος εἶνε ὁ Πραξιτέλης, οὗ ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας περιελάμβανεν ἐκτὸς τῆς Ἀφροδίτης, τοῦ Ἑρωτος καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ τὰς φαιδρὰς καὶ εὐθύμους τοῦ Βάκχου μετὰ τῶν Σατύρων του παραστάσεις, ἐξηγυγισμένας

ὅμως πλέον ὑπὸ τὴν λεπτὴν σμίλῃν τοῦ τεχνίτου τούτου.

Τὰ κατὰ τὰ λοιπὰ τῆς παραστάσεως πρόσωπα, ἧτις εἰς δύο μέρη διαιρεῖται, τὸ περὶ τὸν Διόνυσον εἰρηνικὸν καὶ κυρίως Βακχικὸν καὶ τὸ κατὰ τοὺς ἀγωνιζομένους ὀπαδοὺς του, ὡς γράζοντα λεπτομεροῦς καὶ ὡς ἐκ τούτου μικροτάτης ἐξετάσεως καὶ ἀφηγήσεως, παραλείπομεν ἐνταῦθα, παραπέμποντες εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γ. Παπαδοπούλου σύντομον καὶ ἀκριβῆ περιγραφὴν τούτων.

Καὶ οὕτω μὲν ἔχουσι τὰ τῆς ζωοφόρου· ταύτην δ' ἐπιστέφει, χάριν τῆς εἰς τὸ γείσον μεταβάσεως, ὁ ὀδοντωτὸς κανὼν, μεθ' ὃν προέχει τὸ γείσον ἐκ πολλῶν τεμαχίων συγκείμενον, φέρον δ' ἄνω, ὡς κόσμον τὸ μνημεῖον περιστέφοντα, κομψοὺς μετ' ἀνθεμίων ἀροκεράμους. Ἐπὶ τῶν διαφόρων τεμαχίων τοῦ γείσου ἐπικάθηται μονόλιθος θολωτῆ στέγη, κεκοσμημένη δι' ἀπομιμήσεως στεγάσματος ἐκ φύλλων δάφνης, εἰς τὸ κάτω τέρμα τοῦ ὁποῖου ὀρθοῦται κυματοειδὲς κόσμημα ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἄριστερά χωροῦν, μεθ' ὃ ἔπεται ταινία, μέχρι τῶν ἀροκεράμων. Ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τῆς στέγης καὶ ἐν μέρει ἐκ τοῦ αὐτοῦ τεμαχίου λίθου, ὀρθοῦται κόσμημα ὑψηλὸν ἐκ πολλῶν σειρῶν φύλλων, ἄνω δ' ἐκ καυλῶν ἐκ τῶν φύλλων ὑψομένων συγκείμενον· τὰ φύλλα ταῦτα διάκεινται ὡς ἐξῆς· πρῶτον τέσσαρες σειραὶ ἐπάλληλοι κοσμηματικῶν ἀπὸ τῆς στέγης ἐν σχήματι κυλινδρικοῦ πρὸς τὰ ἄνω μειοῦμεναι· μετ' αὐτάς ἔπειτα ταινία μεταβιβάζουσα εἰς ἕτερον τεμάχιον λίθου, φέρον μίαν σειρὰν μικρῶν φύλλων παρεμφερῶν τοῖς ἀκανθίσι, καὶ δευτέραν ἐκ μεγάλων φύλλων ἀκανθίου, ἐξ ἧς πάλιν, ὑπὸ φύλλων μικροτέρων συνοδεύομενοι ἐκφύονται ἕξ μεγάλοι καὶ ἰσχυροὶ καυλοὶ συστρεφόμενοι ἀνὰ δύο εἰς τρεῖς γωνίας, αποτελούσας τρεῖς γενναίας προεξοχάς· ἐκ τῶν καυλῶν τούτων ἀναπτύσσονται μικραὶ ἑλικες πολλακίς περὶ αὐτοὺς ἐλισσόμεναι ἐν ὑποδιαίρεσσι πλουσίαις, πολλὴν τὴν χάριν τῷ ὅλῳ παρεχούσαις· κατὰ δὲ τὰ μεταξὺ τῶν προεξοχῶν καὶ περὶ τὰ μέσα τῶν σχηματιζομένων κοιλοτήτων συστρέφονται ἄλλοι μικρότεροι καυλοὶ. Τὸ ὅλον δηλ. ἀποτελεῖ τριγωνικὸν Κορινθιουργὲς κιονόκρανον προβαῖνον, ὡς ἀπὸ κορμοῦ, ἐκ τῶν τεσσάρων ἐκείνων σειρῶν τῶν κοσμηματικῶν φύλλων· ὁ ἄβασξ τοῦ κιονοκράνου τούτου ἀπετριβῆ τὰ ἄκρα, ἢ δ' ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνεια φέρει τρεῖς τετραγώνους ὀπάς, ἐκάστην ἐπὶ μιᾶς τῶν προεξοχῶν, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τετάρτην κυλινδρικήν· αἱ ὀπαὶ αὗται ἐχρησίμευσον εἰς ἐγγόμφωσιν τοῦ τρίποδος. Ἀντικρὺ ἐκάστης τῶν προεξοχῶν τοῦ ἐπιστεγείου τούτου κοσμήματος, ἐπὶ τῆς στέγης καὶ ἐκ τῆς κατωτάτης σειρᾶς τῶν κοσμηματικῶν φύλλων, ἐκφύονται τρεῖς ἕτεροι πρὸς τὰ κάτω ὀριμώντες

καὶ εἰς πολλὰς ἑλικας συστρεφόμενοι καυλοὶ· κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν καυλῶν τούτων ὑπάρχει μικρὰ ὀπὴ κυλινδρική, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸ ἄκρον τῆς ἄνωθεν προεξοχῆς· ἐπὶ τῆς ὀπῆς ταύτης ἐστηρίζετο κόσμημά τι, οἶον δελφίς ἢ τι τοιοῦτον, οὗ τὸ ἔτερον ἄκρον ἐφθανε μέχρι τῆς ἀντιστοίχου τοῦ ἐπιστεγείου κοσμήματος προεξοχῆς.

Ἐπὶ τοῦ τριγωνικοῦ τούτου κιονοκράνου ἵστατο ὁ τρίπους, τὸ ὅλον ἐπιστέφον· συνέκειτο δ' οὗτος ἐκ τριῶν ἰσοῦψων ποδῶν βάθδοις συνεχομένων ἢ κανόνσιν, ἄνω δὲ λέβητα φερόντων καὶ λαβὰς τρεῖς, ὧτα καλουμένας.

Τὸ λαγαρὸν τοῦ ρυθμοῦ καὶ τὸ ἐπιδεικτικὸν πλουσίας διακοσμήσεως καὶ τοῦ τριγωνικοῦ σχήματος κιονόκρανον, ἐκίνησαν βεβαίως τὸν τεχνίτην εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ ρυθμοῦ τούτου ἐπὶ μνημείου ὕψος καὶ πλοῦτον ἀπαιτοῦντος. Ἐν τῇ ἀποτυπώσει ὅμως τῆς ιδέας αὐτοῦ ὁ ἀρχιτέκτων δὲν παρημέλησε τὴν προσήκουσαν συμμετρίαν καθ' ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὰ παρακείμενα μνημεῖα, οὔτε τοὺς τῆς τέχνης νόμους παρέβη, ὡς παραδόξως λέγει ὁ Breton, ὁ πολλὰ ἀνακριβῆ, τοῦλάχιστον ἐν τοῖς περὶ τοῦ μνημείου τούτου, γράψας ἐν τῇ τεχνικῇ ἐρεύνη τοῦ μνημείου, διατεινόμενος, ὅτι τὸ ἀνώτερον τοῦ μνημείου μέρος δεικνύει καλαισθησίαν μᾶλλον τοῦ τεχνίτου καὶ μείζονα τάσιν πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν κομψότητα ἢ σεβασμὸν πρὸς τοὺς κανόνας τῆς τέχνης. Μέχρι τούτου ὅμως ἐθεωρήθη καὶ θεωρεῖται ὑπὸ πάντων ὡς τύπος τεχνικῆς ἀκριβείας, οὗ, ὅχι μόνον περιγραφαὶ ὑπὸ πλείστον ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ ἀπομιμήσεις καὶ ἐφαρμογαὶ ἐπὶ νεωτέρων οἰκοδομημάτων ὑπ' ἀνδρῶν ἐπὶ τούτῳ, πρὸς μελέτην τῶν ἀναλογιῶν αὐτοῦ, ἀποστελλομένων. Θεωρῶν δὲ, ὅτι ὁ τεχνίτης ὅλως ἀνεξάρτητος τῶν τῆς τέχνης δεσμῶν εἰργάσθη προβαίνει εἰς τὸ νὰ δεχθῆ ὅτι πλάστου μᾶλλον ἔργον εἶνε τοῦτο ἢ ἀρχιτέκτονος. Ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην ἀναλογίαν τοῦ μνημείου προσβάλλων λέγει, ὅτι δυσανάλογον εἶνε τὸ ὕψος πρὸς τὴν διάμετρον αὐτοῦ· ἐλησμόνησεν ὅμως ὁ Γάλλος περιηγητὴς ὅτι ἐγγὺς τοῦ μνημείου ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι μεγάλαι οἰκοδομαὶ, αἵτινες ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, ἰδίᾳ δ' ἐπὶ τῆς τοῦ ὑψηλοῦ κρηπιδώματος, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον δύναται νὰ παράσχη κατὰ τὸ φαινόμενον λόγον ὑπὲρ τῆς ιδέας τῆς δυσαναλογίας, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον οὐ μόνον ἔνεκα τῆς πρὸς τὰ ἐγγὺς οἰκοδομήματα ἀναλογίας, ἀλλὰ καὶ χάριν τοῦ ὑψηλοῦ τρίποδος τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἵστατομένου, οὕτως ὑψηλὸν κατεσκευάσθη· γυμνὸν λαμβάνον τὸ μνημεῖον τῶν τε περὶ αὐτὸ παλαιῶν οἰκοδομῶν καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ κυριωτάτου μέρους, τοῦ τρίποδος, δὲν δυνάμεθα νὰ υποβάλωμεν εἰς τοιαύτας περὶ ἀναλογίας, πάντοτε ἀνακριβεῖς ἐσομένας, κρίσεις·

ἐὰν δὲ θέλωμεν νὰ κρίνωμεν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, πρέπει νὰ τὸ φαντασθῶμεν ὡς εἶχε τὸ πάλαι, καὶ θέλωμεν παρατηρήσῃ καὶ σεβασμὸν μέγαν πρὸς τοὺς τῆς τέχνης κανόνας καὶ τὰς ἀναλογίας ἀκριβῶς ἐφηρμοσμένας, ἀμφοτέρωθεν δὲ καταλλήλως συνδυασθέντα πρὸς τὴν παρατηρουμένην ἐλευθερίαν καὶ εὐφυΐαν περὶ τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν κοσμηματικῶν αὐτοῦ μερῶν.

Ἐκτὸς τούτων καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀναπτύξεως τῆς τέχνης οὐ μικρὰν ἀξίαν ἔχει, ὡς δεικνύον φανερὰ ὅτι οὐ μόνον οἱ Ῥωμαῖοι ἐφῆρμον τὸ περιφερὲς σχῆμα εἰς τοὺς ναοὺς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἤδη ὑπῆρχον τοιοῦτοι ναοί, καὶ εἰς αὐτοὺς ἀνήκει καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς οἰκοδομῆς· ἐκτὸς τούτου παρέχει ἡμῖν διὰ τῆς κομψῆς στέγης τοῦ δείγμα ὁλόου, τεχνικοῦ δηλ. ἔργου, ὅπερ μέχρι τινὸς ἐθεωρεῖτο ὡς ἀποκλειστικῶς τῶν Ῥωμαίων ἴδιον, καὶ τοῦ ὁποῖου πρό τιων ἐτῶν ἀπεδείχθη, ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Adler, ἡ Ἑλληνικὴ καταγωγή.

Τὸ μνημεῖον δὲν περιῆλθε μέχρις ἡμῶν σῶον, ὡς διελθὼν πολλὰς τύχας, πολλοὺς δὲ κυρίους μεταβολὰς· μέχρι τοῦ 1658 κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν, (ἐν τῇ αὐτῇ τῆς μονῆς αὐτῶν περιλαμβανόμενον), οὗς διεδέχθησαν οἱ Καπουτσῖνοι, ἀγοράσαντες αὐτὸ τὸ 1669· κατὰ τὸν Guillet ἠγοράσθη ἀντὶ 150 σκούδων παρὰ τινος Ἑλλήνου, ὅστις κατεῖχεν αὐτό. Ὁ Ἕλληνας οὗτος μετὰ τὴν συμφωνίαν, μεταμεληθεὶς, φαίνεται, δὲν ἤθελε νὰ παραχωρήσῃ τὸ μνημεῖον, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ξένος, κατὰ τι Ἀθηναϊκὸν ἔθιμον, δὲν ἠδύνατο νὰ κτελέῃ ἀρχαιότητάς· ἡ ὑπόθεσις ἔφθασεν μέχρι τοῦ καδῆ· ὁ καδῆς ἀπεφάσισε ν' ἀποδοθῇ τῷ ἀγοραστῇ τὸ μνημεῖον, ἀλλ' ἀγαπῶν βεβαίως τὰ ἀρχαῖα, τοῦρκος αὐτὸς, περισσότερον πολλῶν ἐκ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, ἐφρόντισε νὰ προσθήσῃ εἰς τὴν ἀπόφασίν του τὸν ὅρον, νὰ μὴ ἐπενεχθῇ βλάβη τις ἐπ' αὐτοῦ, ἐπιθυμῶν δὲ νὰ διαδοθῇ, φαίνεται, ἢ πρὸς τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας τέχνης ἀγάπη καὶ ἐλευθεριώτερον φερόμενος τῶν κατακλεισθέντων αὐτὰ τὴν σήμερον καὶ προνόμια ἐπὶ ξένης ἰδιοκτησίας ζητούντων, προσέθετο τὴν διαταγὴν νὰ ἐπιδεικνύῃ αὐτὸ ὁ ἀγοραστὴς τοῖς ἐπισκεπτομένοις τὸ μέρος ἐκεῖνο. Εἰκὼν τις τῆς τότε καταστάσεως τοῦ μνημεῖου δεικνύει αὐτὸ συνεπιγμένον μετὰ δύο τοίχων καλυπτάντων τὸ πλεῖστον αὐτοῦ· τούτων ὁ εἷς κρύπτει τὴν Β. πλευρὰν ἀπ' Α. πρὸς Δ., καὶ εἶνε ὁ τοῖχος τῶν οἰκημάτων τῆς τῶν Καπουτσῖνων μονῆς, ὁ δ' ἕτερος εἶνε ὁ περιβόλος τοῦ κήπου τῆς αὐτῆς μονῆς, ὅστις στηρίζεται ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς νοτίου πλευρᾶς, ἀπὸ Ν. ἐρχόμενος· τὸ ἔδαφος τοῦ κήπου καλύπτει τὸ κρηπίδωμα μέχρι τοῦ μέσου τοῦ δευτέρου δόμου ἐκ τῶν ἄνω.

Εἰς τὴν θέσιν ταύτην φαίνεται ὅτι διατηρήθη

μέχρι τοῦ 1821 ὅτε, ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ὁμῆρ Βριώνη ὑπὸ πυρκαϊᾶς κατεστράφησαν τὰ ἐπ' αὐτοῦ στηριζόμενα τῆς μονῆς οἰκήματα καὶ οὐ μικρὰν βλάβην ὑπέστη ὑπὸ τῶν φλογῶν. Τὸ 1831 ἐκαθαρίσθη ὁ περὶ αὐτὸ χώρος καὶ ἐγνώσθη τὸ τοῦ κρηπιδώματος ὕψος καὶ ἀποκατέστη εἰς τὴν σήμερον εὐρίσκεται θέσιν κατὰ πολλὰ ἐλλιπές· διότι ἐκτὸς τῆς τοῦ κρηπιδώματος καταστροφῆς τὰ μάρμαρα τῆς περιφερούς κρηπίδος ἐβλάβησαν, τὰ ἐξέχοντα τῶν κιονοκράνων μέρη ἀπετριβήσαν, εἰς κίων τῆς Β. πλευρᾶς ἐξέπεσε κατὰ τὸ πλεῖστον· ἐκ τῶν πλακῶν τῶν φρασσουσῶν τὰ μεταστύλια δύο σώζονται ἐν καλῇ καταστάσει, ἡ μὲν κατὰ τὴν Β. πλευρὰν, (ὑπὲρ ταύτην δὲ καὶ ἡ μόνη σωζομένη ἐκ τῶν πλακῶν τῶν φρασσουσῶν τὰ μεταξὺ τῶν κιονοκράνων μέρη μετ' ἀναγλύφου παραστάσεως τρίποδος ὠτόεντος), ἡ δὲ κατὰ τὴν Ν. Αἰ λοιπαὶ δύο κατὰ τὰς αὐτὰς πλευρὰς θεραυσμένα καὶ πλινθίνῳ τοίχῳ συμπληρωμένα· πλινθίνος ἐπίσης τοῖχος κατέχει τὸν τόπον τῶν δύο ὑπολοίπων πλακῶν, ὅπως καταστραφειῶν. Τὰ μέρη τοῦ θριγκώματος ἐφθάρησαν ὑπὸ τοῦ πυρός, τὰ δὲ καὶ ὑπὸ λίθων κάτωθεν ῥιπτομένων ἀπεσπάσθησαν, ὡς οἱ ἀροκέραμοι καὶ τὸ κυματοειδὲς κόσμημα, τὸ δὲ μέγα τῆς στέγης κόσμημα κατεστράφη ἰδίως κατὰ τὰ ἄνω, ἀφανισθέντος ὅπως τοῦ ἄβρακος.

Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς καταστροφὰς ἃς ὑπέστη δύναται νὰ παράσῃ μεγάλην ὠφέλειαν εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ ῥυθμοῦ ὃν ἀντιπροσωπεύει, ὡς τὸ μόνον, ὅπως οὖν τέλειον, σωζόμενον ἔργον τῆς ἐποχῆς τοῦ.

Ἡ μαλακότης τῆς ἐργασίας τῶν μερῶν τοῦ μνημεῖου, ἡ λεπτότης τῆς διαθέσεως αὐτῶν, ὁ ἐπανθῶν πλοῦτος τῆς διακοσμῆσεως καὶ ἡ τὸ ὅλον περιβάλλουσα λαγαρότης, χαρακτηριστικὰ τοῦ Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸ ἰδιάζον ἐν τῇ εὐρέσει τοῦ κομψοῦ σχήματος, συνδυαζόμενα μετὰ τῆς ἰδέας τοῦ τρυφηλοῦ Διονύσου, εἰς ὃν, ὡς φαίνεται, εἶχεν ἀφιερωθῆ, παρέχουσιν εὐχάριστον καὶ φαιδρὰν ὄψιν, ἅμα δὲ ἐπιδεικνύουσιν ἅπαξ ἔτι τὴν διὰ τοσοῦτων παραδειγμάτων ἐπικυρωθεῖσαν ἐπιτηδειότητα τῶν ἀνδρῶν ἐκεῖνων εἰς τὴν κατάλληλον ἀπόδοσιν τῶν ἐκάστη θεότητι ἀρμοζόντων, ἀναλόγως τῆς τάξεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτηδειότητος οἱ τεχνῖται κατάρθουν νὰ διερμηνεύσιν πιστῶς τὰ αἰσθήματα αὐτῶν καὶ μεταδίδωσιν ἐκάστοτε τὰς ἰδέας τῆς ἀρχαίας θρησκείας, διὰ τῶν καταλλήλων, συμφῶνως τῇ προόδῳ τῆς τέχνης διαμορφουμένων τύπων, μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης πάντα τὰ ἔργα τῆς ἀρχαιότητος ἐλευθερίας ἐν τῇ εὐρέσει καὶ διαπλάσει.